

АКАДЕМІЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЗДОБУВАЧА ПЕРШОГО БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

ACADEMIC SOCIALIZATION OF THE GRADUATE OF THE FIRST BACHELOR LEVEL OF HIGHER EDUCATION IN THE PROCESS LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

У статті автор розкрив поняття академічної соціалізації здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з опорою на компетентнісний підхід. Автор послуговувався сучасними трендами організації спільного дослідницького простору, керувався Зальцбурзькими принципами. З опорою на методологію особистісного, інтеркультурного підходів охарактеризовано ознаки успішної академічної соціалізації здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Актуальність заявленої теми автором обґрунтована тенденціями місії і візії університетів як наукових центрів, потребою формування компетентного педагога-дослідника.

Автор у статті зазначив, академічна соціалізація здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є процесом формування і розвитку якостей особистості, яка живе в суспільстві знань, готова і здатна продукувати актуальне знання у відповідній галузі знань з дотриманням академічної доброчесності. Для академічної соціалізації під час вивчення іноземної мови є сприятливі мотиваційні стимули. Серед них автором зосереджено увагу навколо таких: визначення рівня академічних досягнень аудиторії, в якому перебуває здобувач вищої освіти; використання таксономії для уявлення про рівні розуміння власних критеріїв цінності академічного знання, поєднання дослідницьких і навчальних цілей.

Перспективою подальшого розроблення заявленої теми визначено розроблення навчально-дослідницького інтерактивного контенту для успішної академічної соціалізації здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з огляду на галузь знань і спеціальність.

Ключові слова: якість освіти, загальні компетентності, фахові компетентності, педагог-дослідник, іншомовна компетентність, іноземна мова, філологія, дослідження, самостійність, спільний дослідницький простір, особистісний підхід, спілкування, навчання, наукова творчість.

In the article, the author revealed the concept of academic socialization of students of the first (bachelor's) level of higher education based on the competence approach. The author used modern trends in the organization of a joint research space, was guided by the Salzburg principles. Based on the methodology of personal, intercultural approaches, the signs of successful academic socialization of the student of the first (bachelor) level of higher education are characterized. The relevance of the topic stated by the author is substantiated by the trends of the mission and vision of universities as scientific centers, the need for the formation of a competent teacher-researcher.

The author noted in the article that the academic socialization of the first (bachelor) level of higher education is a process of formation and development of the qualities of a person who lives in a society of knowledge, is ready and able to produce relevant knowledge in the relevant field of knowledge in compliance with academic integrity. There are favorable motivational incentives for academic socialization during foreign language learning. Among them, the author focused attention on the following: determining the level of academic achievements of the audience in which the student of higher education is; the use of taxonomies to represent the level of understanding of one's own criteria of the value of academic knowledge, the combination of research and educational goals.

The prospect of further development of the declared topic is the development of educational and research interactive content for successful academic socialization of applicants of the first (bachelor) level of higher education with regard to the field of knowledge and specialty.

Key words: quality of education, general competences, professional competences, teacher-researcher, foreign language competence, foreign language, philology, research, independence, common research space, personal approach, communication, learning, scientific creativity.

УДК 378.02*37.04
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.2.34>

Холодняк О.В.,
канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Попри труднощі воєнного часу в українських закладах вищої освіти першочергову увагу приділено забезпеченню якості освіти, системному оновленню освітніх програм підготовки фахівців. Актуальність академічної соціалізації здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти обумовлена констатацією потреби формування педагога-дослідника як провідної тенденції у визначенні місії і візії педагогічних університетів як наукових центрів. Це завдання також сформоване на підставі визначених цілей сталого розвитку України на період до 2030 року [10], Національної програми вивчення та популяризації іноземних

мов «Go Global» у 2015 році [3]. Відповідно до розробленого плану реалізації цієї програми було запропоновано низку заходів національного масштабу, спрямованих на посилення вивчення англійської мови, інтеграції української освіти до Європейського і світового освітнього простору [3; 10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Академічна соціалізація здобувачів вищої освіти в різних контекстах презентована науковцями. Цінними акцентами відзначимо публікацію Г. Мельник Г.М. і С. Бобрівник [9], у якій автор розкрили ключову дефініцію дослідження і ми так само послуговуватимемося їхнім категорійним апаратом. Методологічний базис нашого дослідження

також утворено на підставі узагальнень, презентованих у науковій праці В. Краснополського і Л. Тишакіної [8]. Автори Т. Григор'єва, Т. Кирдан обґрунтували доцільність звернення до заявленої проблеми на засадах полікультурного простору і комунікативної активності у процесі змішаного і дистанційного навчання [7]. Також методологія цього дослідження опирається на особливості трактування когнітивного компоненту майбутнього педагога-дослідника, чому присвячено публікацію В. Ворожбіт-Горбатюк [6]. Інтеркультурний аспект досліджуваної проблеми презентовано Duff P. [1], Gay G. [2] і Sharifian F. [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Варто зазначити тут, що створення мовного розвивального середовища в практиці реалізації освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в реаліях сьогодення супроводжується систематичним зіставленням мов і культур. Усе популярнішими стають практики навчальної взаємодії із носіями мови, що позитивно сприяє творенню спільного дослідницького простору. Однак, досить відчутну складність такого навчального комунікування викликають використання носіями мови топонімічних і антропонімічних мовних концептів. Адаже асоціації і мовно-символічний ряд таких концептів відрізняються саме елементами національної культури і можуть бути невідомі чи не вірно тлумачені. Для полегшення такої навчальної комунікації, на наш погляд, доцільно використати потенціал академічної соціалізації здобувачів, що само по собі передбачає опору на розвиток когнітивних компетентностей майбутніх фахівців.

Мета статті: У статті маємо за мету розкрити поняття академічної соціалізації здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з опорою на компетентнісний підхід у контексті організації спільного дослідницького простору. З опорою на методологію особистісного, інтеркультурного підходів охарактеризувати ознаки успішної академічної соціалізації здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. З досвіду організації освітнього процесу у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди формування спільного дослідницького простору, необхідного для отримання здобувачами різних рівнів вищої освіти навичок дослідження як універсального способу педагогічної діяльності, передусім спрямовується на реалізацію компетентнісного підходу в освіті. Це передбачає активацію розвитку здатності особистості до когнітивної діяльності, критичного і креативного мислення, активізації дослідницької позиції на основі придбання суб'єктивно нових знань, формування професійно значимих ціннісних уявлень. Фактично кожен викладач у межах власної

наукової творчості реалізує програму творення середовища академічної соціалізації здобувачів вищої освіти у таких площинах, як: створення умов для формування фахових компетентностей відповідно до ОПП, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, які реалізуються в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди, сприяння формуванню і вдосконаленню академічних навичок навчання через дослідження і гнучких соціально значимих навичок, визначених ОПП і ОНП, у процесі діяльності студентського наукового товариства, численних наукових гуртків, студій, дослідницьких майданчиків наукових шкіл, які традиційно діють в контексті реалізації місії цього університету. Також викладачі багато уваги приділяють сприянню входженню здобувачів вищої освіти до професійної і наукової спільноти через взаємодію з авторитетними науковцями та експертами на конференціях, методичних семінарах, вебінарах, практикумах, наукових конкурсах. Підвищити рівень надпрофесійних навичок (так званих soft skills): ініціативність, бажання до сталого професійного розвитку, критичне мислення, гнучкість – передбачено реалізовувати через професійне спрямування змісту освітніх компонент нормативного і вибіркового циклів.

Важко переоцінити значущість ролі культури у соціальній і академічній комунікації, формуванні доцільної поведінки. Про зв'язок соціокультурно обумовленої поведінки з розвитком когнітивних здібностей наголошували В. Ворожбіт-Горбатюк [6].

У цій статті академічну соціалізацію ми розглядаємо як процес і результат формування і розвитку якостей особистості, яка живе в суспільстві знань, готова і здатна продукувати актуальне знання у відповідній галузі знань з дотриманням академічної доброчесності.

Для академічної соціалізації під час вивчення іноземної мови є сприятливі мотиваційні стимули. Серед них зосередимо увагу навколо таких:

- визначення рівня академічних досягнень аудиторії, в якому перебуває здобувач вищої освіти;
- використання таксономій для уявлення про рівні розуміння власних критеріїв цінності академічного знання,
- поєднання дослідницьких і навчальних цілей.

Розглянемо ці мотиваційні стимули послідовно. Для визначення рівня академічних досягнень аудиторії, в якому перебуває здобувач вищої освіти у змісті робочих навчальних програм вивчення іноземної мови важливо визначити дослідницькі завдання у циклі самопідготовки за лекційним курсом, під час підготовки до практичних занять. Важливим елементом є індивідуальна самостійна робота, де повною мірою можна організувати ініціативи здобувачів щодо навчання через дослідження. Корисно підтримувати ініціативу здобувачів вищої

освіти, спонукати до індивідуально-групової взаємодії, участі у навчальних вебінарах, практикуми, долученні до культурних подій, які традиційно асоціюються з країною, мову якої вивчають. Цікавим ресурсом для академічної соціалізації здобувачів, на наш погляд, є потенціал ведення офіційної сторінки ФБ, освітнього ресурсу Telegram.

Зазначимо тут, що творення спільного дослідницького простору, необхідного для отримання здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти навичок дослідження як універсального способу педагогічної діяльності, розвитку здатності до когнітивної діяльності, критичного і креативного мислення, активізації особистісної дослідницької позиції на основі придбання суб'єктивно нових знань, формування професійно значимих ціннісних уявлень, академічної профорієнтації і творення абітурієнтського середовища магістратури і аспірантури.

Академічна соціалізація здобувачів під час вивчення іноземної мови тісно пов'язана із лінгвосоціокультурною компетентністю як здатністю і готовністю спілкуватися з носіями мови у реальному міжкультурному просторі. Тут набуває вартості наступний мотиваційний стимул: використання таксономій для уявлення про рівні розуміння власних критеріїв цінності академічного знання. Серед таких таксономій варто виокремити SOLO. Цю таксономію John Biggs и Kevin Collis розробили власне для педагогічних дизайнерів. Якісною відмінністю цієї таксономії, є професійна спрямованість. В ній ураховується синтез базису і стадій розвитку як цілісного процесу, враховуються кризи розвитку, відповідні закономірності і співвідносне розуміння (рівень когнітивного мислення) [11]. Ця таксономія допомагає студентові осмислити навчання і розвиток, може опанувати досвід проектування навчального процесу. Фінішом такої таксономії, традиційно є створення розширеного резюме, як результату аналітичної діяльності.

В організації вивчення іноземної мови цей мотиваційний стимул відзеркалюється наступним чином. Розробник робочої навчальної програми і навчального контенту має чітко сформулювати навчальні цілі і очікувані результати навчання. Наступний крок: спроєктувати дії студентів для досягнення ними результатів навчання.

Апробуйте такі навчальні дії для того, щоб точно з'ясувати обсяги часу, необхідного для виконання завдання і конструктивні ресурси, які допоможуть виконати поставлену задачу. Фактично таким чином зміст вивчення іноземної мови для здобувачів першого (бакалаврського) рівня перетворюється в практикування зі створення і апробації навчального контенту. Таким чином академічна соціалізація відбувається не лише через навчання через дослідження, але й через долучення до структурування змісту навчального контенту.

Такий навчальний контент під час вивчення іноземної мови доцільно фокусувати навколо соціолінгвістичної компетентності як здатності розуміти і використовувати мовні та мовленнєві засоби іншомовного спілкування з національною культурною семантикою відповідно до контексту, комунікативної ситуації академічної взаємодії і стилю спілкування.

Для опанування безеквівалентної лексики можна запропонувати здобувачам бакалаврського рівня вищої освіти укладання Learning Journey Map (LJM, «карта шляху навчання»), Learner Experience Map (LEM, «карта досвіду здобувача»), Student Journey Map (SJM, «карта шляху студента»).

Для вивчення фонові лексики цікаво запропонувати здобувачам використати технологію ефекту Даннінга – Крюгера під час підготовки самостійної позааудиторної роботи в якості навчального проєкту чи в ролі координатора навчального стартапу.

Для осмислення лінгвістичних маркерів соціокультурних відносин і комунікативних ситуацій, стандартизованих виразів офіційних академічних звернень, мовних кліше корисно під час вивчення іноземної мови знайомити студентів з процедурами підготовки у участі в науково-практичних конференціях, структурою написання тез доповіді, академічною стилістикою, правилами оформлення, подання на розгляд у видання, участі в конференціях та інших академічних подіях, наприклад, Work-life balance для сучасного здобувача, творча зустріч, наукові чи культурні рефлексії, віртуальна або жива культурна подія.

Для осмислення фонетичних і граматичних засобів спілкування у мовному дискурсі доцільно у процесі системної організаційної роботи, в канві самого аудиторного заняття, підготовки до знайомства з носієм мови – учасником навчального процесу, спонуканні студентів до участі у конкурсах та інших культурних подіях конкурс. У такий спосіб студент не лише розширюватиме активний словниковий запас, а передусім осмислюватиме культурні компоненти значення мовних конструктів.

Висновки. Отже, академічна соціалізація здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є процесом формування і розвитку якостей особистості, яка живе в суспільстві знань, готова і здатна продукувати актуальне знання у відповідній галузі знань з дотриманням академічної доброчесності. Для академічної соціалізації під час вивчення іноземної мови є сприятливі мотиваційні стимули. Серед них: визначення рівня академічних досягнень аудиторії, в якому перебуває здобувач вищої освіти; використання таксономій для уявлення про рівні розуміння власних критеріїв цінності академічного знання, поєднання дослідницьких і навчальних цілей.

Перспективою подальшого розроблення заявленої теми визначено розроблення навчально-дослідницького інтерактивного контенту для успішної академічної соціалізації здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з огляду на галузь знань і спеціальність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Duff P. Language socialization into academic discourse communities. *Annual Review of Applied Linguistics*, 30, 2010. P. 169–192. <https://doi.org/10.1017/S0267190510000048>
2. Gay G. Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice. *Multicultural Education Series*. New York: Teachers College Press, 2000. p.8.
3. Go Global : Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов (National Foreign Language Learning and Promotion Initiative). 2015. URL: http://osvitacv.com/uploads/go_global.pdf.
4. Sharifian F. Globalisation and developing meta-cultural competence in learning English as an International Language. *Multilingual Education*, 3(7), 2013. 1–11.
5. Бирюк О.В. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів засобами англомовних публіцистичних текстів. *Вісник ЖДПУ*. Житомир : Вид. центр ЖДПУ, 2003. Вип. 12. С. 157–159.
6. Ворожбіт-Горбатюк В. Когнітивний компонент інноваційної педагогічної діяльності вчителя. *Молодь і ринок* № 9/195. 2021. С. 6–11. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.243883>
7. Григор'єва Т.Ю., Кирдан Т.В. Формування основ лінгвосоціокультурної компетентності студентів немовних спеціальностей на матеріалі газетних статей. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 42. 2021. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/42.9>
8. Краснопольський В.Е. Тишакова Л.Т. Формування лінгвосоціокультурної компетенції під час вивчення іноземної мови з використанням вебтехнологій. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 13. Том 2. 2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.20>.
9. Мельник Г.М., Бобрівник С.Л. Академічна соціалізація в міжкультурному онлайн середовищі. 2022. URL : https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37953/smkmosu_22-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y
10. Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
11. Таксономія SOLO (2023). URL: <http://potok-obraz.blogspot.com/2011/11/solo.html>